https://dx.doi.org/10.22067/jgrd.2021.68121.1002
مقالهٔ پژوهشی

مجلّهٔ جغرافیا و توسعهٔ ناحیه‌ای، سال نوزدهم، شمارهٔ ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۰، شمارهٔ پیاپی ۳۶

فراتحلیل کیفی روش و نتایج پژوهش‌های مرتبط با بازارچه‌های مرزی در ایران

محسن جان‌پرور (استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)
janparvar@um.ac.ir
ساجد بهرامی جاف (دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، نویسندهٔ مسئول)
bahramijaf93@gmail.com
ریحانه صالح‌آبادی (دانش‌آموختهٔ دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران)
reyhane.salehabadi@gmail.com
دریا مازندرانی (دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)
darya.mazandarani@mail.um.ac.ir

صص ۲۰۳ ـ ۱۷۷

چکیده

مناطق مرزی در مقایسه با مناطق مرکزی کشورها از انزوای جغرافیایی، دوری از قطب‌های رشد اقتصادی، صنعتی، قرارگرفتن در حاشیه و همچنین توسعه‌نیافتگی در ابعاد اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی رنج می‌برند. دولت‌ها برای کاهش این نقاط ضعف به دنبال احداث بازارچهٔ مرزی برآمده‌اند. بازارچهٔ مرزی به دلیل تماس این مناطق با محیط خارجی سبب گسترش مبادلات و پیوندهای فضایی در دو سوی مرزها و کاهش آسیب‌پذیری و تهدیدات مختلف در این مناطق شده است؛ بنابراین توجه به بازارچهٔ مرزی از سوی صاحب‌نظران علوم مختلف از اهمیت وافری برخوردار شده است. به‌گونه‌ای که تحقیقات گسترده‌ای در این زمینه برای بررسی ویژگی‌ها و ابعاد این بازارچه‌ها صورت‌گرفته است. این مقاله با رویکرد فرا تحلیل به بررسی مقالات و پایان‌نامه‌های منتشرشده به زبان فارسی تا سال ۱۳۹۸ پرداخته

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۱۳ تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۴/۲۷

است. فراتحلیل به‌عنوان روشی برای تجمیع نتایج پژوهش‌های پراکنده در دستیابی به دیدگاهی نوین برای گسترش دانش بشری مورد استفاده قرار می‌گیرد. ازاین‌رو، یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد عوامل گردشگری، توسعهٔ اقتصادی - اجتماعی، اقتصادی - کالبدی، سیاسی - امنیتی، توسعهٔ پایدار منطقه‌ای، استفاده از شاخص‌های ترکیبی، نقطهٔ قوت پژوهش‌های مورد بررسی است و عدم توجه به توسعه‌یافتگی مناطق، توجه وافر به بعد امنیتی مناطق مرزی و در روش تحقیق عدم انعکاس روایی و پایایی ابزار مورد سنجش، از نقاط ضعف پژوهش‌ها محسوب می‌گردد. از سویی دیگر، تمامی تحقیقات تنها به‌صورت نظری به موضوع پرداخته‌اند و تاکنون دیدگاه کاربردی از سوی صاحب‌نظران برای تقویت بازارچهٔ مرزی در سطح ملی ارائه نگردیده است.

کلیدواژه‌ها: بازارچهٔ مرزی، فراتحلیل، مقالات فارسی، پایان‌نامه‌های فارسی.

۱. مقدمه

جمهوری اسلامی ایران دارای ۱۵ کشور همسایه می‌باشد و ازاین‌رو دارای مرزهای مشترک طولانی با همسایگان است. از میان ۳۱ استان کشور، ۱۶ استان جزء استان‌های مرزی محسوب می‌گردند که در حدود ٤٥ درصد از جمعیت کل کشور را به خود اختصاص داده‌اند (افراسیابی، ۱۳۹٦، ص. ۳۳٤). ازاین‌رو، دغدغهٔ بسیاری از صاحب‌نظران علوم مختلف و سیاستمداران توجه به نواحی مرزی و حل معضلات و مشکلات ساکنان این مناطق شده است. بر همین اساس، این امر از اهمیت وافری برخوردار است تا مناطق محروم و دورافتاده بتوانند از حقوق توسعه‌یافتگی بهره‌مند گردند (طالب و عنبری، ۱۳۸۷، ص. ۲۲٦). ویژگی‌های این مناطق مانند دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی، ناپایداری سکونتگاهی، تمایز فرهنگی، تهدیدات خارجی، تعاملات مرزی سبب شده است تا توجه به این مناطق افزایش یابد (محمدی‌یگانه و مهدی‌زاده و چراغی، ۱۳۹۱، ص. ۸۰). بنابراین، یکی از راهکارهای دولت برای رسیدن به حق توسعه و پیشرفت نواحی مرزی، احداث بازارچه‌های مرزی بوده است تا بتواند اقتصاد نواحی را پویا سازد و سبب گسترش تبادلات مرزی و در نتیجه بهبود معیشت مردم گردد؛ زیرا بازارچه‌های مرزی دارای پتانسیل بالایی برای افزایش مبادلات رسمی،

شکوفایی بازارهای بین‌منطقه‌ای، تثبیت قیمت‌ها، افزایش سود تجاری، افزایش اشتغال‌زایی و در نهایت رفاه اجتماعی و گسترش امنیت منطقه‌ای و توسعهٔ پایدار در مناطق مرزی هستند (کامران، ۱۳۸۸، ص. ۹). در دهه‌های اخیر، در تحقیقات توسعه‌ای اعم از تحقیقات اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیک به مناطق مرزی و تأثیرات مرزی توجه بسیاری صورت‌گرفته است (نیبوهر[1]، ۲۰۰۵ ص. ۷۱). چگونگی کارکرد و نقش مرزها عاملی کلیدی در توسعهٔ مناطق مرزی به شمار می‌روند. مرزها هم می‌توانند مانعی در برابر توسعهٔ یکپارچهٔ نواحی مرزی باشد و هم به‌عنوان پلی ارتباطی زمینهٔ تعاملات و پیوند دو طرف مرز را فراهم کنند (چن[2]، ۲۰۰۶ ص. ۲۵). به‌طورکلی، مرزها به‌عنوان عامل جدایی میان فرهنگ‌ها، زبان و دولت‌ها شناخته می‌شوند. در قرن ۱۶ و ۱۷ ایدهٔ مرزهای طبیعی بر تمام جنبه‌های مفهوم مرز تسلط داشت. مرزها دلیلی برای افزایش همبستگی میان جغرافیای سیاسی و جغرافیای فیزیکی به‌عنوان فضای سیاسی ایده‌آل هستند (ترویبست،[3] ۲۰۱۰ ص. ۱۰). بنابراین، محققان علوم مختلف به‌صورت‌های گوناگون در غالب مقالات علمی – پژوهشی، همایشی و پایان‌نامه به نقش بازارچه‌های مرزی در امنیت و توسعه، توسعهٔ پایدار منطقه‌ای، توسعهٔ کالبدی – اقتصادی، توسعهٔ اقتصادی – اجتماعی، گسترش هویت فرهنگی و غیره پرداخته‌اند. مطالعات مرتبط با بازارچه‌های مرزی زمینه‌ساز شناسایی نواحی مسئله‌دار، اولویت‌های ایجاد بازارچه‌های مرزی، شناسایی کانون‌ها بحران‌زا و عوامل مرتبط با احداث این بازارچه‌ها در کشور می‌گردد که می‌تواند ابزاری مناسب برای سیاست‌مداران و محققان شهری باشد و در راستای تدوین و تنظیم سیاست‌های مرتبط مفید باشد؛ بنابراین در راستای رسیدن به این هدف از روش فراتحلیل کیفی استفاده شده است. برخلاف علوم طبیعی که مبانی مطالعاتی صریحی دارند، مطالعاتی ازاین‌دست، از مفاهیم انتزاعی و در حال تحول شکل یافته‌اند. در واقع در روش فراتحلیل این امکان وجود دارد تا جمع‌بندی مشخصی از مطالعات صورت گیرد (شفیعی، ۱۳۹۱، ص. ۲۲). این پژوهش با هدف دسته‌بندی و شناسایی یافته‌های تحقیق‌های انجام‌شده در ارتباط با بازارچه‌های مرزی به بررسی ۷۹ مقالهٔ همایشی، علمی – پژوهشی و پایان‌نامه پرداخته است. براین‌اساس، پس از

1. Neibuhr
2. Chen
3. Troebst

شناسایی مقالات و پایان‌نامه‌هایی که در طی سال‌های اخیر مستقیماً به موضوع پرداخته‌اند، از مبانی روش‌شناسی، ابزارهای تحلیل، نتایج و سایر موارد اشاره‌شده در آن‌ها در این تحقیق استفاده شده است.

۲. روش تحقیق

هدف از پژوهش حاضر، ترسیم سیمای مرتبط با بازارچه‌های مرزی بود. به‌منظور نیل به این هدف، از روش فراتحلیل کیفی استفاده شد. هدف از فراتحلیل کیفی، ارائهٔ تصویری جامع و تفسیری از داده‌ها و پژوهش‌هایی است که تاکنون به موضوع خاصی پرداخته‌اند. فراتحلیل کیفی درصدد است تا با یکپارچه کردن و ترکیب نظریه‌ها، روش‌ها و یافته‌های پژوهش‌های انجام‌گرفته، عناصر اساسی آن پژوهش‌ها را کشف کرده و نتایج و جهت‌گیری کلی آن‌ها را در قالب جدیدی مفهوم‌سازی کند و در نهایت، به تفسیر و تبیین آن عناصر و یافته‌ها بپردازد. آنچه بر اهمیت و کاربرد این روش تحقیق افزوده، نقش آن در ترکیب و یکپارچه‌سازی پژوهش‌هایی است که به‌صورت انفرادی و پراکنده انجام گرفته است. فراتحلیل می‌تواند به‌روشنی خلأها، مشکلات و نواقص پژوهش‌ها و مطالعات انجام‌شده را نشان دهد.

در مجموع، دو گونه فراتحلیل وجود دارد: الف) فراتحلیل کمی که با استفاده از تکنیک‌های آماری پیچیده، درصدد یکپارچه کردن نظریه‌ها و نتایج تمامی پژوهش‌ها و همچنین شناسایی متغیرهای مزاحم و مداخله‌گر است. ب) فرا تحلیل کیفی که نه‌تنها نظریه‌ها، روش‌ها و نتایج پژوهش‌های مختلف را یکپارچه می‌کند، بلکه تفسیر ژرفی از موضوع مورد بررسی ارائه می‌دهد. البته، در فراتحلیل‌های کیفی نیز از آمار استفاده می‌شود، اما هدف از آن مشخص کردن فراوانی‌ها، درصد فراوانی‌ها و ترسیم نمودارهای میله‌ای و دایره‌ای برای نمایش نتایج است. مزیت فراتحلیل کیفی به فراتحلیل کمی آن است که در فراتحلیل کیفی، نقش تفسیر برجسته‌تر بوده و پژوهشگر صرفاً به توصیف آماری و کمی داده‌های پژوهش نمی‌پردازد، بلکه تلاش دارد تا با توجه به زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی که موضوع پژوهش در آن شکل‌گرفته است، پژوهش‌های انجام‌شده را تفسیر و تحلیل کند. با این اوصاف و برای ارائهٔ تصویری جامع و شفاف از پژوهش‌های بازارچهٔ مرزی، از فراتحلیل کیفی استفاده شد.

در تحقیق حاضر با رویکرد فراتحلیل، به بررسی پژوهش‌های انجام‌گرفته در حوزۀ بازارچه مرزی پرداخته شده است. برخی از این منابع از طریق مراجعۀ مکرر و حضوری به کتابخانه‌ها و مراکز اسناد و برخی دیگر نیز از طریق جست‌وجوی اینترنتی یافت شدند. پس از مراجعه به تمامی پایگاه‌های اطلاعاتی نشریات علمی کشور و همچنین جست‌وجوی آزاد در اینترنت، تعداد ۷۹ پژوهش تجربی در قالب پایان‌نامه، مقالۀ علمی-پژوهشی و مقالۀ همایشی به دست آمد. آنچه در مقالۀ حاضر مورد بررسی و واکاوی قرار گرفت، ساختار و محتوای این ۷۹ پژوهش بود که در ادامه به این موارد پرداخته شده است.

۳. مبانی نظری و چهارچوب تحقیق

۳. ۱. بازارچۀ مرزی

مرز از جمله مفاهیمی می‌باشد که در ابعاد گوناگون سیاسی، اقتصادی، تجاری، فرهنگی و جغرافیایی کاربردهای متفاوتی دارد. مرز می‌تواند به دو مفهوم عینی مانند مرزهای رسمی کشورها و یا ذهنی مانند مرزهای عقیدتی و یا در مفهوم باز، بسته و یا قوی مطرح گردد (عبده‌زاده، ۱۳۹٤، ص. ٤۳). مرز دارای کارکردهای مختلفی است که یکی از مهم‌ترین کارکردهای آن توجه به نقش مبادلاتی مرز بین ساکنان دو منطقۀ مرزی است. در واقع، در جهان امروز تجارت و گسترش مبادلات تجاری به‌عنوان محرک رشد و توسعۀ کشورها معرفی شده است؛ زیرا کشوری که از سیستم‌های باز خارجی در عرصۀ بین‌المللی برخوردار است کمتر به فقر مبتلا شده و این موضوع سبب رونق تجارت خارجی و کاهش نابرابری‌های موجود در جامعه می‌شود (اسماعیل‌زاده، ۱۳۹۲، ص. ۳۰). همکاری‌های بین‌مرزی و گسترش ارتباطات در دو سوی مرز موجب می‌شود مناطق تجاری در طرف مرز در یک بازار ادغام شوند. گسترش بازارها منجر به رشد مراکز اقتصادی جدید در شهرهای مناطق مرزی می‌گردد (نیبوهر و استایلر[1]، ۲۰۰۲، ص. ۸). ایجاد بازارچۀ مرزی را می‌توان در راستای گسترش همکاری‌های منطقه‌ای تلقی کرده و به‌عنوان بخشی از یک راه‌حل اقتصادی برای کاهش بحران‌های منطقه‌ای، ایجادکنندۀ ثبات در مناطق مرزی و گسترش فعالیت‌های تولیدی و

1. Nibuher&Stiller

تجاری محسوب کرد و به این طریق می‌توان رفاه حاصل از تجارت را در نواحی که از محرومیت مضاعف نسبت به سایر نقاط کشور برخوردارند فراهم نمود (رومینا و پورعزیزی و بایزی، ۱۳۹۷، ص. ۱۰۵۰). این بازارچه‌ها می‌توانند باعث توسعهٔ مناطق مرزی به‌ویژه مناطق شهری شوند که عبارتند از: ساخت‌وساز جاده‌ای، شبکهٔ حمل‌ونقل، راه‌آهن، بهبود کیفیت مسکن، افزایش زیرساخت‌های شهر و همچنین احساس امنیت شغلی در بازارچهٔ مرز و افزایش همکاری‌های بین دو منطقهٔ مرزی (دوبلر[1]، ۲۰۱٤، ص. ۱۱۲). عامل مهم در توسعهٔ بازارچه‌های مرزی، توانایی این بازارچه‌ها در صادرات و واردات کالا است؛ بنابراین بازارچه-های مرزی نقش ترکیب دو استراتژی فضایی فراملی و ملی را به‌صورت همگرا دارند (والتر[2]، ۲۰۱٤، ص. ٥٦). ازاین‌رو، کشورهای درحال‌توسعه برای گسترش تجارت خارجی به مبادلات مرزی با همسایگان روی آورده‌اند؛ بنابراین توجه به این نوع سیاست سبب شده است تا در مناطق مرزی، بازارچه‌های مرزی احداث شده و این امر با تحول و پویایی در عرصهٔ تجارت خارجی مواجه شده است (اُ. آی. سی. یو[3]، ۲۰۰۵، ص. ۳). از جمله اهداف بازارچه‌های مرزی، امکان برقراری ارتباط سالم و مستمر تجاری با کشورهای همسایه، ایجاد رونق اقتصادی، بالابردن ضریب امنیتی مرزهای کشور، شکوفایی استعداد محلی و ایجاد مشاغل مولد می‌باشد (زرقانی، ۱۳۹۲، ص. ٦٦٣). در تعریف بازارچهٔ مرزی می‌توان بیان نمود که بازارچهٔ مرزی محوطه‌ای محصور واقع در نقطهٔ صفر مرزی و در مجاورت گمرک می‌باشد که مجاز به انجام تشریفات مرتبط با ترخیص کالا یا امضای تفاهم‌نامه‌های منعقدشده بین کشور ایران و همسایگان است (کهنه‌پوشی، ۱۳۹۱، ص. ۹). این نوع بازارچه‌ها به دو دستهٔ کلی قابل تفکیک هستند: ۱- بازارچه‌های مرزی مصوب تجاری اقتصادی که توسط هیئت وزیران احداث شده-اند، ۲- بازارچه‌های امنیتی ویژه، برای احداث این نوع بازارچه‌ها شورای‌عالی امنیتی ملی رأی صادر می‌نماید که می‌توان به بازارچهٔ مرزی ایران و عراق و افغانستان اشاره نمود (طیب‌نیا، ۱۳۹۵، ص ۱٤۹). بازارچه‌های مرزی اگر همراه با برنامه‌ریزی و مدیریت نظام‌مند باشد، می-تواند باعث پیشرفت مناطق مرزنشین شود و فرصت‌های شغلی را برای آنان فراهم کند

1. Dobler
2. Walther
3. OICU

(اسپیدل[1]، ۲۰۱۱، ص. ۱). اندازهٔ بازارچه‌های مرزی و فاصلهٔ نزدیک شهرهای مرزی به شهرهای بزرگ نیز از مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تجارت بین‌مرزی و گسترش توسعهٔ اقتصادی و منطقه‌ای است (توپالولو و پتراکوس[2]، ۲۰۰٦، ص. ۳۰). بنابراین، می‌توان اینگونه نتیجه گرفت که ایجاد بازارچه‌های مرزی موجب تبادلات فضایی مناطق مرزی بین کشورها و ارتقاء جایگاه این مناطق در سطح ملی می‌شود. به دنبال امضای پروتکلی با مقامات کشور ترکیه در نیمهٔ دوم دههٔ ۱۳٦۰، اولین بازارچهٔ مرزی در ایران با اهداف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، امنیتی و... در محل ساری سو بازرگان در سال ۱۳٦۷ تأسیس شد، ولی این بازارچه به دلایل مختلفی به‌ویژه ایرادهای قانونی که گمرک به نحوهٔ عملکرد بازارچه و همچنین اهداف تأسیس آن گرفت، در اواخر سال ۱۳٦۸ تعطیل شد. دور دوم فعالیت بازارچه‌های مرزی از سال ۱۳٦۹ تا سال ۱۳۷۳ و به دنبال مذاکره‌های استاندار آذربایجان غربی و استاندار وان ترکیه و با تأسیس بازارچهٔ مرزی رازی (خوی) و سرو (ارومیه) آغاز شد. به دنبال آن اقداماتی جهت احداث بازارچه‌های مرزی در چند استان کشور انجام گرفت (پاشالو، ۱۳۹۳، ص. ۹۸).

۳. ۲. پارادایم‌های غالب در ارتباط با بازارچهٔ مرزی

۳. ۲. ۱. تحلیل مفهوم استنباطی مرز از دیدگاه نظریهٔ قطب رشد

نظریهٔ قطب رشد توسط فرانسوا پرو در سال ۱۹۵۵ ارائه گردید. طبق این نظریه، توسعه را باید از یک آغاز نمود که شعاع آن بعد از توسعهٔ قطب، به‌صورت خودکار به اطراف پراکنده گردد (سعیدی، ۱۳۹٦، ص. ۹۳). در حقیقت، نظریهٔ قطب رشد با قبول پدیدهٔ عدم تعادل منطقه‌ای بین قطب رشد و نواحی دور از قطب، آن را لازمهٔ توسعهٔ کشورها یا مناطق بزرگ می‌داند. این نظریه بر دو پایهٔ اصلی استوار می‌باشد: یکی اثرات تمرکز و دیگری انتشار. این نظریه بیان می‌دارد که رشد هم‌زمان در همه‌جا اتفاق نمی‌افتد، بلکه در نقاط یا قطب‌هایی ما با فرایند رشد مواجه هستیم که از قدرت جاذبهٔ بالایی نیز برخوردار هستند. این نقاط، توسعه را در کانال‌هایی منتشر می‌کنند که کل اقتصاد منطقه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در کشورهای درحال‌توسعه، راهبرد قطب رشد عمدتاً با سه هدف مورد استفاده قرار گرفته است: اول،

1. Speidell
2. Topalolou&Petrakos

مدرنیزه کردن نواحی عقب‌مانده و با اقتصاد منزوی، دوم، ایجاد مراکز شهری در مناطقی که منابع طبیعی قابل بهره‌برداری داشتند و سوم، در مواردی که مشکل رشد فزاینده در متروپل ملی به وجود آمده است. این رویکرد در موارد فوق توسط کشورهای مختلف جهان سوم در دههٔ ۱۹۵۰ مورد استفاده قرار گرفت (کلانتری، ۱۳۸۰، ص. ۷۵). در واقع، این راهبرد به دلایل مختلف زیر، به‌عنوان ابزار سیاست‌گذاری مورد استقبال کشورهای مختلف قرار گرفته است: ۱) به دلیل شکل‌گیری تراکم اقتصادی در این قطب‌ها، به‌عنوان راهی بسیار کارآمد و با بهره- وری بالا برای رشد و توسعه محسوب می‌گردند، ۲) تمرکز سرمایه در مناطق رشد، سبب کاهش هزینه‌های عمومی می‌شود و خدمات را در سطح منطقهٔ وسیع‌تری عرضه می‌نماید، ۳) آثار انتشار و پخش توسعه از این مناطق به مناطق مجاور، سبب حل‌وفصل بسیاری از مشکلات مناطق کمتر توسعه‌یافته و محروم می‌شود. گرچه می‌توان توجه نمود که یکی از رسالت‌های مهم قطب رشد، یکپارچه و هماهنگ نمودن جمعیت شهری با مناطق داخلی آن می‌باشد، اما قطب‌های رشد، به‌صورت کلی سبب نابودی اقتصاد روستایی می‌شوند و مشکلات فراهم نمودن غذا را برای قطب رشد ایجاد می‌نمایند. همچنین، قطب‌های رشد با جریان‌های مهاجرتی از حومهٔ شهرها روبرو می‌شوند و بدین صورت، عدم وجود نیروی کار در بخش- های مرتبط با امور کشاورزی، دریایی، محلی و نیروی اضافه‌کار را در مراکز رشد به وجود می‌آورد (عنبری، ۱۳۹۰، ص ۸۹). بنابراین، میردال[1]، هاریسن[2]، دویر[3]، دان فورد[4] و میسرا[5] اعتقاد دارند این تئوری نتوانسته است نابرابری و عقب‌ماندگی بین مناطق مختلف را کاهش داده و یا نابود سازد، بلکه باعث افزایش نابرابری و بی‌عدالتی فضایی در کشورهای درحال‌توسعه شده است. میسر در دههٔ ۸۰ میلادی بیان می‌کند که هر عنصر دارای نقش خاصی در ساختار جامعه است و معتقد است که الگوی مراکز رشد به‌عنوان راهبردی مناسب برای کشورهای درحال‌توسعه می‌تواند به کار گرفته شود. در واقع وی تغییر ساختار اقتدارگرا و قدرت سیاسی جامعه را به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین مشکلات پیش روی توسعه در نظر

1. Myrdal
2. Harrison
3. Dwyer
4. Down Fored
5. Misra

دارد. نظریه‌پرداز دیگر "سالیما عمر" می‌باشد که بیان می‌دارد توسعه صرفاً از مشارکت مردم و از روندی پایین به بالا برخوردار است. وی بیان می‌کند توسعه به‌عنوان فرایند قلمداد می‌شود نه یک رهیافت تکه‌تکه شده، جزئی و مجزا نسبت به موضوعات و مسائل توسعهٔ اجتماعی میان‌بخشی، میان منطقه‌ای و میان‌رشته‌ای. وی برای فراهم آوردن عدالت اجتماعی بیشتر اصلاحات ساختی و نهادی را در نظر می‌گیرد که اساساً توجیه‌کنندهٔ بازار آزاد محسوب می‌شود. این نظریه به‌صورت کلی دارای کارکرد اقتصادی است که می‌تواند از طریق دستیابی به صرفه‌های تجمع کاهش هزینه‌های ناشی از عواملی که نسبت به بنگاه خارجی، ولی نسبت به فضای قطبی داخلی‌اند را افزایش داد. براین‌اساس، تجمع زیرساخت‌ها و فعالیت‌های مولد در یک منطقه به گسترش آن‌ها در سایر ابعاد اهمیت بیشتری دارد (زیاری، ۱۳۹۰، ص. ٤).

۳. ۲. ۲. تحلیل مفهوم استنباطی مرز از دیدگاه نظریهٔ کریستالر

این نظریه برای نخستین‌بار توسط جغرافی‌دان آلمانی، والتر کریستالر[1]، در کتابی با عنوان *مکان‌های مرکزی در بخش جنوبی آلمان* در سال ۱۹۳۳ ارائه گردید. سپس این نظریه توسط لوش[2] توسعه پیدا کرد و پس از او بری و گارسون[3] با تأکید بر تأمین خرده‌فروشی‌ها و خدمات برای مصرف‌کنندگان در مرکز مکان مرکزی، گسترش بیشتری به آن دادند (آسایش، ۱۳۸٤، ص. ٤). این نظریه یکی از نظریه‌های مکان‌یابی مربوط به اندازه و توزیع مکان‌های مرکزی از نظر استقرار در چارچوب یک سیستم می‌باشد. این نظریه، در واقع پوششی است برای توزیع مکان‌یابی یک واحد و اینکه چگونه واحدها در ارتباط با دیگری استقرار پیدا می‌کنند. در نظریهٔ کریستالر، مکان‌های مرکزی، بر اساس درنظرگرفتن یک دشت یکنواخت با جمعیت ثابت و قدرت خرید یکسان است. حرکت در دشت، یکنواخت و در جهات مختلف بوده و هزینهٔ حمل‌ونقل به‌صورت طولی تغییر می‌یابد و عمل مصرف‌کنندگان به‌صورت عقلایی، در راستای حداقل کردن هزینه‌های حمل‌ونقل به‌وسیلهٔ خرید از نزدیک‌ترین محل ارائهٔ کالا و خدمات مورد توجه می‌باشد. بنابراین، اساس نظریهٔ مکان مرکزی کریستالر بدین

1. Walter Crystal
2. Lush
3. Barry & Gharson

ترتیب است که مجموعه‌ای از کاربران که مکان‌های معلومی داشته باشند، مکان تسهیل (مرکز خدمات، کارخانه، انبار و...) را به‌گونه‌ای تعیین می‌نمایند که با توجه به مکان جدید، هزینهٔ کل سفر دارای کمترین میزان باشد (مظفری، ۱۳۹۰، ص. ٦٧). در نهایت می‌توان بیان نمود، سکونتگاه‌ها به توجه به اندازه، از کارکردها و نقش‌های ویژه‌ای برخوردار هستند. چنین کارکردهایی در سلسله‌مراتب سکونتگاهی، ترکیب‌های مشخصی پیدا می‌کنند. بدین صورت، تمام مراکز با هر مرتبه‌ای که دارند، با مراکز هم‌مرتبه و نیز با مراکز بزرگ‌تر در حوزهٔ مشترکی از کارکردهای یکسان، برای کسب بازار نواحی پیرامونی خود به رقابت می‌پردازند (سرایی، ۱۳۹۱، ص. ٥٨).

۳. ۲. ۳. تحلیل مفهوم استنباطی مرز از دیدگاه نظریهٔ مرکز- پیرامون

نظریهٔ مرکز – پیرامون برای تبیین نحوهٔ پراکنش فضایی فعالیت‌های انسانی بر مبنای توزیع ناهمگون قدرت به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و سیاسی ارائه شده است. اساس این مدل بر نظریهٔ وابستگی و ویژهٔ نظریات دربارهٔ توسعه‌نیافتگی کشورهای امریکای لاتین با تأکید بر ابعاد فضایی رابطهٔ مرکز با پیرامون استوار می‌باشد. دمی‌تاون[1] بیان نمود در مقیاس کلان جهانی، در این مدل کشورهای صنعتی به‌عنوان مرکز و کشورهای غیرصنعتی به‌عنوان حاشیه یا پیرامون قلمداد شده‌اند. سازوکارهای حاکم بر نوع روابط و مناسبات جاری بین این دو دسته کشورها، ریشه‌های اصلی توسعه‌نیافتگی در نظر گرفته شده‌اند. مطابق این مدل در مقیاس خرد، دو جزء اصلی نظام سکونتگاهی عبارتند از: مرکز، به‌مثابهٔ کانون قدرت و سلطه و پیرامون، به‌مثابهٔ جزء وابسته به کانون مرکزی. اینگونه وابستگی در نتیجهٔ نابرابری بین مرکز و پیرامون در مبادلهٔ کالاهای تولیدی، تمرکز قدرت اقتصادی، نوآوری، رشد اقتصادی و فعالیت تولیدی پدیدار می‌گردد. مدل مرکز – پیرامون در بسیاری از منابع با نام جان فریدمن[2] همراه است. فریدمن (۱۹٦٦)، این مدل از روابط را با تأکید بر جنبه‌های فضایی و به‌عنوان دومین مرحله از مراحل چهارگانهٔ توسعهٔ اقتصادی – فضایی معرفی کرد. در نظر فریدمن، مرکز به‌مثابهٔ کانون قدرت، هدایت و سلطه، محل تجمع و تمرکز آراء و اندیشه‌ها، پیشرفت علمی و فناوری، سرمایه و

1. Demi Town
2. John Friedman

نیز کانون توسعه به شمار می‌آید و در مقابل، پیرامون، به‌مثابهٔ فراهم‌آورندهٔ منابع تأمین نیازهای مرکز، جایگاهی کاملاً وابسته دارد (سعیدی، ۱۳۹۲، ص. ۱۸). از سویی دیگر، وی چنین استدلال می‌کند که سازمان فضایی هر اقتصاد ملی در جریان حرکت خود از یک حالت پیش صنعتی به حالت بلوغ تغییر و تحول می‌یابد و در این مورد است که روند توسعه آغاز می‌گردد. دنیس راندینلی[1] بیان می‌کند که اگر کشورهای درحال‌توسعه به دنبال رشد و توسعه در قلمرو گسترده‌ای هستند باید از الگوی پراکندگی در سرمایه‌گذاری بهره گیرند (زبردست، ۱۳۹۵، ص. ١٤٥).

۳. ۲. ٤. تحلیل مفهوم استنباطی مرز از دیدگاه نظریهٔ برگشت تمرکز

نظریهٔ برگشت تمرکز اولین‌بار در سال ۱۹۷۷ توسط ریچاردسون[2] مطرح شد. تعریف برگشت تمرکز به این شرح است، وقتی‌که روند قطب‌گرایی فضایی در اقتصاد ملی به یک فرایند پخشایش فضائی از منطقهٔ مرکزی به سایر مناطق سیستم تبدیل شود. برگشت تمرکز وقتی اتفاق می‌افتد که تمرکززدایی از مرکز به سایر مناطق و نه به حاشیهٔ منطقه مرکزی و شهرک‌های اقماری آن منجر شود (داداش پور، ۱۳۹۷، ص. ۱۹۷). بنابراین، تمرکززدایی از نخست شهر به شهرهای اقماری آن شامل «برگشت تمرکز» نمی‌شود. «برگشت تمرکز» در کشورهای توسعه‌یافته قبل از دههٔ ۱۹۷۰ اتفاق افتاده است. یک شاخص برای برگشت تمرکز افزایش نرخ رشد شهرهای ثانویه نسبت به نخست شهر است. حسن برگشت تمرکز در این است که مداخلهٔ فضائی در جهت PR باید به‌موقع صورت پذیرد؛ یعنی قبل از اینکه پدیدهٔ PR خودبه‌خود اتفاق بیفتد باید اقداماتی جهت تمرکززدایی صورت پذیرد؛ یعنی اگر بعد از این اقدامات صورت پذیرد ممکن است دیگر لازم نباشد. اگر زودتر اقدام شود، هزینهٔ آن به مراتب بیشتر خواهد بود. درنظرگرفتن اثرات بازگشت و اثرات نشر و برگشت تمرکز منجر به توزیع موزون خواهد شد، وقتی‌که چند شهر بزرگ به‌جای نخست شهر وجود داشته باشند؛ تقویت شهرهای بزرگ در خارج از منطقهٔ مرکزی نیز می‌تواند در «برگشت تمرکز» مفید واقع شود (لطیفی، ۱۳۸۸، ص. ۱۰۵). در این باره می‌توان بیان نمود که ریچاردسون اعتقاد دارد در این

1. Dennis Randinley
2. Richardson

فرایند شهرهای ثانویه در یک منطقه در مقایسه با شهر اصلی به رشد سریع‌تری دست می‌یابند. به‌عبارتی‌دیگر، در روند جدید گسترش کلان‌شهری، اکثریت رشد به تعدادی از شهرها و شهرک‌ها در داخل یک منطقهٔ کلان‌شهری وسیع‌تر، اما در فاصله‌های متفاوت از مرکز شهر اصلی انتقال یافته است. این روند به مرور زمان عدم تمرکز را به دنبال دارد (زبردست، ۱۳۸۸، ص. ۱۰۹).

۳. ۲. ۵. تحلیل مفهوم استنباطی مرز از دیدگاه نظری جونز و وایلد

فیلیپ جونز و ترور وایلد تحقیقات میدانی وسیعی در مناطق مرزی آلمان شرقی و آلمان غربی در سال‌های ۱۹۹۲ و ۱۹۹۳ بلافاصله پس از اتحاد مجدد میان دو قسمت آلمان شرقی و غربی انجام داده‌اند. نتایج این تحقیقات، در سال ۱۹۹٤ طی مقاله‌ای در *مجلهٔ مطالعات منطقه‌ای*[1] منتشر شد. در این مقالهٔ تحقیقی، تغییرات فضایی– ساختاری شرایط توسعه در دو سوی مرز پیشین میان دو آلمان پیش‌وپس از برداشتن آن مرز سیاسی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. جونز و وایلد[2] بر اساس نظریه‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای و نظریه‌های نایلز و هانسن[3] در رابطه با مناطق مرزی، مطالعاتی موردی در چند منطقه واقع در دو سوی مرز سیاسی پیشین میان دو آلمان انجام دادند و خصوصیاتی برای این مناطق استخراج و تدوین کردند. این خصوصیات بدین شرح بیان می‌گردد: مناطق مرزی همیشه به‌عنوان منطقهٔ حاشیه‌ای و توسعه‌نیافته باقی می‌ماند، حتی در کشور پیشرفته‌تری، مانند آلمان غربی گرچه حاشیه بودن می‌تواند معلول شرایط جغرافیایی این مناطق باشد، اما پدیدهٔ مرزی بودن، بسیاری از امکانات و فعالیت‌های آن منطقه را مضمحل می‌سازد (امیرزاده، ۱۳۹٦، ص. ٦۹). برقراری مرز میان دو کشور، تداوم و پیوستگی فضایی که به طور اصولی فضاهای توسعهٔ دو کشور را به یکدیگر پیوند می‌دهد را از هم می‌گسلد و هر دو منطقه واقع در دو سوی مرز، به دلیل قطع پیوستگی فضایی، حاشیه‌ای می‌شوند مناطقی که قبل از برقراری مرز، از نظر فضایی و فعالیت به همدیگر متصل بوده‌اند، از همدیگر جدا و حاشیه‌ای می‌شوند. علت عقب‌ماندگی این نواحی

1. Studies Regional
2. Jones & Wild
3. Niels and Hansen

مرزی نیز حاشیه‌ای شدن آن‌ها است (عندلیب، ۱۳۸۸، ص. ٦٢). اصولی برای توسعهٔ مناطق مرزی ارائه شد: ضرورت درک پیچیدگی، گستردگی و تنوع متغیرها و تأثیرات آن‌ها در مناطق مرزی، لزوم تأمین شرایط و زیرساخت‌های توسعهٔ مناطق مرزی، ضرورت خروج از انزوا و گسترش ارتباطات با داخل و خارج، لزوم پیوستگی مناطق مرزی با مرکز؛ لزوم حمایت و پشتیبانی‌های ویژه از این مناطق جهت خروج از محدودیت و دستیابی به توسعه (مختاری هشی، ۱۳۹۳، ص. ۲٤۳).

۳. ۲. ٦. تحلیل مفهوم استنباطی مرز از دیدگاه نظریهٔ روان‌شناسی اجتماعی

لایمگربو[1] بحث عوامل روان‌شناسی اجتماعی را در مطالعات جغرافیایی مرزها مطرح نمود. وی اعتقاد دارد که مرزها همانند موجودات انسانی و ساختارهای اجتماعی که تحت تأثیر ادراک و نگرش انسانی نسبت به فضا هستند. وی با کمک نوشته‌های ملز و رومز[2] در زمینهٔ روان‌شناسی نظام فضایی صدفی شکلی را ارائه نموده است. در این نظام فضایی، انسان‌ها از طریق فعالیت‌های فضایی و واقعی تعریف می‌شوند و مناطق مرزی به‌عنوان مناطقی که دارای گرایش‌های مرکزگریز است مورد بررسی قرار می‌گیرند (موسوی، ۱۳۸۸، ص. ۳۷). تحقیقات روملی و مینگی[3] در مورد ویژگی‌های جغرافیای مناطق مرزی در سال ۱۹۹۱ نشان‌دهندهٔ تفاوت‌های سیاسی، فرهنگی، قومی - اجتماعی و تأثیرات آن‌ها بر مناطق مرزی متمرکز بوده است. نگرش اجتماعی به مرز و مناطق مرزی موجب افزوده شدن وجهٔ ادراکی، وجهٔ تأثیرگذاری و وجهٔ ذهنی - روانی به مرزها می‌شود، برای مثال فاصلهٔ بین منطقه A و B الزاماً برابر با فاصلهٔ ادراکی به این معنا است که افراد عموماً برداشتی ادراکی از واقعیت و حقیقت موجود را دارا هستند و چنین برداشتی از واقعیت حاصل تجربه و دانش است که در انسان‌ها مشترک نمی‌باشد. فاصلهٔ ذهنی در این رویکرد به بررسی ارزیابی تفاوت تلقی‌ها و خصوصیات گوناگون دو کشور می‌پردازد و فاصلهٔ ذهنی بسیار شبیه به مفهوم فاصله در رویکرد همکاری بین مرزی است؛ زیرا هر دو با خصوصیات متفاوت اقتصادی، فرهنگی و

1. Lymegerbo
2. Mells & Rumes
3. Rumley & Minghi

اجتماعی روبرو هستند. فاصلهٔ ذهنی آشکارا بر ادراک، ارزیابی و سنجش تفاوت‌های میان دو کشور تأکید دارد (قنبری، ۱۳۹٦، ص. ۲۸).

٤. یافته‌های تحقیق

٤. ۱. یافته‌های فراتحلیل

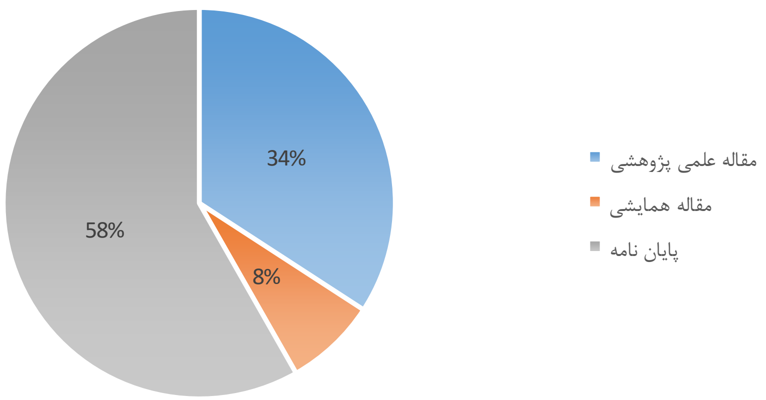
٤. ۱. ۱. قالب مقالات

تحقیقات انجام‌شده در بازهٔ زمانی ۱۳۹۸-۱۳۸٤ نشان‌دهندهٔ این موضوع است که ۳٤,۱۷ درصد از تحقیقات، مقالات علمی - پژوهشی هستند. در این بین، ۷,۵۹ درصد را مقالات همایشی و ۵۸,۲۲ درصد را پایان‌نامه‌ها به خود اختصاص داده‌اند؛ بنابراین پایان‌نامه‌ها با اختصاص بالاترین درصد بیشترین قالب مقالات را داشته‌اند.

جدول ۱- قالب مقالات بررسی‌شده

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

نوع اثر	فراوانی	درصد
مقالهٔ علمی-پژوهشی	۲۷	۳٤,۱۷
مقالهٔ همایشی	٦	۷,۵۹
پایان‌نامه	٤٦	۵۸,۲۲

شکل ۱- نمودار دایره‌ای قالب مقالات

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

٤. ۱. ۲. بازهٔ زمانی

معیار بازهٔ زمانی، تاریخ انتشار و نـه تـاریخ انجـام پـژوهش بـوده اسـت. توزیـع مقالـات منتشرشده با مضمون بازارچهٔ مرزی از سال ۱۳۹۲ به بعد دارای رشد بالایی بوده است.

جدول ۲- بازهٔ زمانی چاپ مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

سال	فراوانی	درصد
۱۳۸٤	۱	۱,۲٦
۱۳۸۷	۱	۱,۲٦
۱۳۸۸	۲	۲,٥۳
۱۳۸۹	۱	۱,۲٦
۱۳۹۰	٥	٦,۳۲
۱۳۹۱	٥	٦,۳۲
۱۳۹۲	۱۱	۱۳,۹۲
۱۳۹۳	٥	٦,۳۲
۱۳۹٤	۱۱	۱۳,۹۲
۱۳۹٥	۸	۱۰,۱۲
۱۳۹٦	۱۳	۱٦,٤٥
۱۳۹۷	۱٥	۱۸,۹۸
۱۳۹۸	۱	۱,۲٦

شکل ۲- نمودار بازهٔ زمانی مقالات بررسی‌شده

مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۹

٤. ۱. ۳. سن‌شناسی پژوهشگران

٥٧,٦ درصد پژوهشگران هیأت علمی دانشگاه‌ها و ٤٢,٣٩ درصد دانشجویان بوده‌اند؛ بنابراین اعضای هیأت علمی بیشترین سهم را در تولید تحقیقات مرتبط با بازارچهٔ مرزی داشته‌اند.

جدول ۳- نوع پژوهشگران مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

نوع پژوهشگر	تعداد	فراوانی
هیأت علمی	۱۲٥	٥٧,٦
دانشجویان	۹۲	٤٢,٤

٤. ۱. ٤. جنسیت پژوهشگران

۸۳,٤۱ درصد از پژوهشگران مرد هستند و در حدود ١٦,٥٨ درصد را زنان تشکیل می-دهند.

جدول ٤- جنسیت پژوهشگران مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

جنسیت پژوهشگر	فراوانی	درصد
مرد	۱۸۱	۸۳,٤۱
زن	٣٦	١٦,٥٨

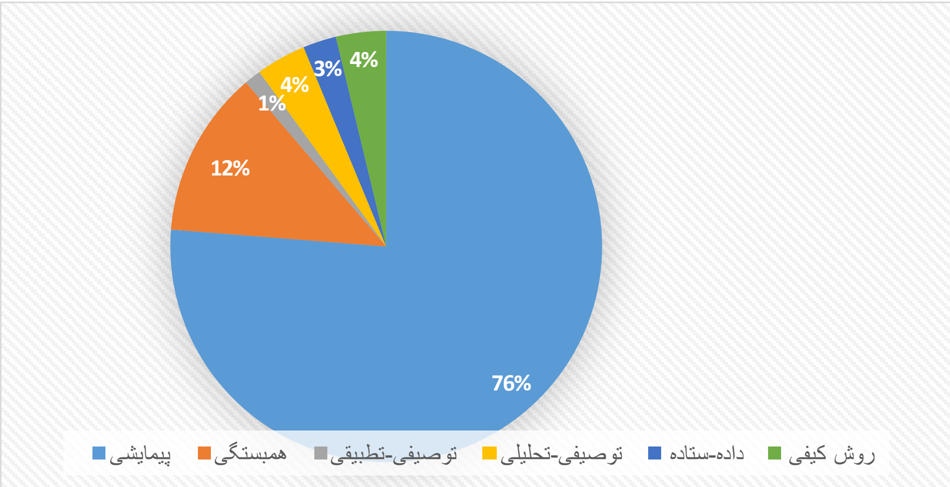
٤. ۱. ٥. روش پژوهش

به لحاظ روش استفاده‌شده در مقالات ۷۷,۲۱ درصد روش به‌صورت کمی و ۳,۷۹ درصد به‌صورت کیفی بوده است. روش‌های استفاده‌شده در این تحقیقات عبارتند از: پرسش‌نامه، مصاحبهٔ عمیق، نیمه‌ساختاریافته، اسنادی، تحلیل ثانویه، تکنیک‌های آماری، داده ستانده.

جدول ٥- روش پژوهش مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

روش تحقیق	تعداد	درصد
پیمایشی	٦١	٧٧,٢١
همبستگی	١٠	١٢,٦٥
توصیفی – تطبیقی	١	١,٢٦
توصیفی – تحلیلی	٣	٣,٧٩
داده – ستانده	٢	٢,٥٣
روش کیفی	٣	٣,٧٩

شکل ٣- نمودار دایره‌ای نوع روش تحقیق مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

٤. ١. ٦. جزئیات روش تحقیق تحقیقات

بررسی روش تحقیق مقالات و پایان‌نامه‌ها نشان می‌دهد که روش پرسش‌نامه با ٧٩,٧٤ درصد دارای بیشترین فراوانی می‌باشد و اغلب تحقیقات از این روش بهره گرفته‌اند.

جدول ٦- جزئیات روش تحقیق مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

جزئیات روش تحقیق	فراوانی	درصد
کاربردی	٥	٦,٣٢
محض	۱	۱,۲٦
توصیفی	۲	۲,٥۳
تبیینی	٤	٥,۰٦
پرسش‌نامه	٦۳	۷۹,۷٤
اسناد و مدارک	۲	۲,٥۳
AHP	۱	۱,۲٦
ANP	۱	۱,۲٦

٤. ۱. ۷. خصوصیات نمونه‌گیری

بیشترین حجم نمونه مقالات و پایان‌نامه‌ها به تعداد ۲۰۰-۱۰۰ به میزان ٥٤,٤۳ درصد می-باشد.

جدول ۷- خصوصیات نمونه‌گیری مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

نمونه‌گیری	فراوانی	درصد
نامشخص بودن نمونه‌گیری	۹	۱۱,۳۹
تعداد نمونه ۹-٥	٥	٦,۳۲
٥۰-۱۰۰	٥	٦,۳۲
۱۰۱-۲۰۰	٤۳	٥٤,٤۳
۲۰۱-۳۰۰	۱۳	۱٦,٤٥
۳۰۱-٤۰۰	۳	۳,۷۹
٤۰۱-٥۰۰	۰	۰
٥۰۱-٦۰۰	۱	۱,۲٦

٤. ١. ٨. رویکرد نظری

نظریات استفاده‌شده در تحقیقات طیف وسیعی از اطلاعات را در برداشته است، اما آنچه در این تحقیقات برجسته بود به‌صورت زیر نمایش داده می‌شود.

جدول ٨- رویکردهای نظری موجود در مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

رویکردهای نظری پژوهش	فراوانی	درصد
نظریهٔ قطب رشد	۷	٨,٨٦
نظریهٔ مرکز –پیرامون	۳۸	٤٨,١
نظریهٔ کریستالر	۱۵	١٨,٩٨
نظریهٔ برگشت تمرکز	۱۵	١٨,٩٨
روان‌شناسی اجتماعی	۱	١,٢٦
دیدگاه نظری جونز و وایلد	۳	٣,٧٩

٤. ١. ٩. تمرکز موضوعی آثار

با بررسی تحقیقات انجام‌شده می‌توان مشاهده نمود که تمرکز پژوهش‌ها بر اثرات اقتصادی – اجتماعی بازارچهٔ مرزی بر نواحی مرزی با ٤٨,١ درصد می‌باشد. عوامل هویتی– فرهنگی نیز با ١,٢٦درصد کمترین تمرکز را به خود اختصاص داده است.

جدول ۹- تمرکز موضوعی مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

کانون پژوهش	فراوانی	درصد
توجه به عامل گردشگری و بازارچه‌های مرزی	۷	٨,٨٦
توجه به اثرات اقتصادی – اجتماعی بازارچه مرزی	۳۸	٤٨,١
توجه به توسعه پایدار منطقه‌ای و بازارچه مرزی	۱۵	١٨,٩٨
توجه به اثرات سیاسی – فضایی بازارچه مرزی	۱۵	١٨,٩٨
توجه به اثرات کالبدی – اقتصادی بازارچه مرزی	۳	٣,٧٩

٤. ١. ١٠. متغیرهای مستقل آثار

اگر بازارچهٔ مرزی را به‌عنوان متغیر وابسته Y در نظر بگیریم متغیرهای مستقل X دخیل در آن قابل تقسیم‌بندی به عوامل امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی هستند.

جدول ۱۰- متغیرهای مستقل مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

اقتصادی (X_1)
توسعهٔ صادرات غیرنفتی، کاهش میزان مبادلات غیررسمی اشتغال پایدار، افزایش سپرده‌های بانکی، افزایش قیمت زمین و مسکن، حل بحران‌های مالی، بهبود شاخص‌های اقتصادی منطقه، افزایش واحدهای تولیدی، افزایش قدرت خرید مردم، افزایش سرمایه‌گذاری، فراهم‌سازی مواد داخلی موردنیاز اشتغال کاذب، افزایش رقابت‌های بازاری، صدور تولیدات کشاورزی و دامی با قیمت‌های مناسب به کشورهای هم‌جوار، افزایش تنوع مشاغل، افزایش درآمد ملی، درآمدزایی، اشتغال‌زایی، تسهیل در امور خدماتی، کثرت مبادلات مرزی، رونق تجارت، پذیرش بیشتر گلوگاه‌ها برای پذیرش مسافر دوطرفه، توسعهٔ صادرات، گردشگران، مراودات پولی، استفاده از دانش فنی طرفین، کیفیت بالای کالاهای خارجی نسبت به داخلی، تثبیت قیمت، کاهش مراحل ترخیص کالا، ثبات قیمت اقتصادی، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، معافیت پرداخت حقوق و گمرک، تغییر شیوه‌های سنتی تجارت، افزایش درآمد دهیاری‌ها، افزایش شرکت‌های فعال در امر صادرات و واردات، افزایش اشتغال زنان، توان راه‌اندازی مشاغل، توزیع منافع به‌صورت منصفانه، برگزاری نشست‌های همکاری بین بازارچه‌ای در سطوح داخلی و خارجی، لغو روادید
سیاسی (X_2)
تمرکززدایی، همگرایی بیشتر مردم با مرکز، گسترش همکاری‌های منطقه‌ای، پایان انزواگرایی، استفادهٔ بهینه از مزیت‌های مناطق مرزی، تسهیل حفاظت از مرزها توسط دولت
اجتماعی (X_3)
تقویت روابط اجتماعی، افزایش رفاه اجتماعی، پیشگیری از مهاجرت، بهبود کیفیت امکانات رفاهی، تجمل‌گرایی، مصرف‌گرایی، کاهش فقر، افزایش رضایت شغلی، افزایش اعتمادسازی جوامع مرزی، افزایش شأن اجتماعی، شیوهٔ هزینه کرد درآمد حاصل از بازارچه، افزایش اطلاع از شیوه‌های تجارت، نقش روستاییان در ادارهٔ بازارچه، برقراری عدالت اجتماعی، افزایش تحرک شغلی ساکنان مرزی، افزایش سطح تحصیلات، امکان تهیهٔ مواد و وسایل بهداشتی، مصرف هفتگی مواد پروتئینی، رضایت از وضعیت تغذیه، توان تأمین و پرداخت هزینه‌های بهداشت و درمان، ترجیح دادن سرمایه‌گذاری و راه‌اندازی کسب‌وکار در روستا نسبت به شهر، رضایت از موقعیت اجتماعی، کاهش میزان جرم‌های فردی، امنیت شغلی، همبستگی اجتماعی، افزایش کیفیت بصری، افزایش تمایل کمک مالی به یکدیگر، کاهش آلودگی محیط، اجتناب از اعتیاد به مواد مخدر
کالبدی (X_4)
توسعهٔ پایدار، بهبود کیفیت راه‌های ارتباطی، گسترش فیزیکی شهرها، تغییرات کاربری اراضی، افزایش جذابیت شهر،

افزایش فضای گذران فراغت
فرهنگی (X_5)
تقویت فرهنگ، گسترش تعاملات فرهنگی، انتقال آداب‌ورسوم، حفظ هویت، انسجام فرهنگی
امنیتی (X_6)
مبارزه با پدیدهٔ قاچاق، رفت‌وآمد غیرقانونی، امنیت مرزی، کاهش شورش و ناامنی، کاهش فضای ترسناک

٤. ۱. ۱۱. نتایج به‌دست‌آمده

یافته‌هایی که از این تحقیقات نیز به‌دست‌آمده‌اند، قابل تأمل است. تحقیقات انجام شده به نتایج مختلفی دست یافته‌اند که در ادامه نمایش داده شده است.

جدول ۱۱- نتایج مقالات بررسی‌شده

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۹

نتایج تحقیقات	فراوانی	درصد
مدیریت قوی و سرمایه‌گذاری در صنعت توریسم	٦	٧,٥٩
ساماندهی و مبادلهٔ یکپارچهٔ مبادلات و بهبود وضعیت اجتماعی ساکنان مرزی از طریق اشتغال‌زایی	٤٠	٥٠,٦٣
توسعهٔ پایدار فضایی - کالبدی مناطق مرزی در راستای جلوگیری از مهاجرت آنان	۲۱	٢٦,٥٨
بعد سیاسی - فضایی مناطق مرزی	۸	١٠,١٢
مشارکت اجتماعی، ارتباط فرهنگی و تعلق مکانی	۱	١,٢٦
تأمین امنیت منطقه‌ای بازارچه مرزی	۳	٣,٧٩

همان‌گونه که مشاهده می‌شود توجه به ساماندهی و مبادلات یکپارچهٔ مرزی و بهبود وضعیت ساکنان مرزی از بیشترین اهمیت برخوردار بوده است که بسیاری از تحقیقات مورد مطالعه در نتایج خود به این عامل توجهی وافر داشته‌اند.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

کمبود پژوهش‌های مرتبط با بازارچهٔ مرزی در حیطهٔ توجه به امر توسعه مهم‌ترین نیاز تحقیق در این حوزه محسوب می‌گردد؛ زیرا بسیاری از پژوهش‌ها به موضوع اقتصادی - اجتماعی و تأثیرات آن بر مناطق مرزی توجه نموده‌اند، درحالی‌که به روند توسعه و نقش آن

توجهی نشده است. توجه بیش از حد محققان به تحقیقات بازارچهٔ مرزی باعث استخراج مدل‌های تحلیلی غیربومی و دستیابی به نتایج معیوب شده است؛ زیرا تمامی محققان تنها به یک بعد از نقش بازارچه‌های مرزی توجه نموده‌اند، درحالی‌که بازارچهٔ مرزی دارای تأثیرات بی‌شماری در مناطق مرزی است که نیاز است تا در غالب یک مدل مفهومی جامع به این موضوع پرداخته شود. توسعهٔ آگاهی از مبانی مورد بررسی در بازارچهٔ مرزی و استفاده از مدل‌های تحقیق نیازی از کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته است. برای ساخت مدل‌های تحقیق پیش از مرور پژوهش‌های انجام‌شده و استفاده از چارچوب تحقیقی تکراری، باید به شناسایی گونه‌ها و الگوهای مرتبط با بازارچه مرزی توجه گردد تا شرایط ساخت الگوهای جدید و مناسب فراهم گردد.

تحقیقات مرورشده در این پژوهش نشان داد که محققان بر اساس نظرات و دیدگاه فردی مسیرهای مختلفی را برای ایجاد یک طرح تحقیقاتی به کار برده‌اند و این تفاوت در تحقیقات سبب شده است تا این مقالات و پایان‌نامه‌ها از مرکزیت قابل‌تحلیل رویه‌ای قابل‌اتکا و روش‌شناسانه برخوردار نباشند. از سویی دیگر، بررسی مدل‌های نظری نشان داد اغلب تحقیقات یک مسیر یکنواخت را نیز طی نموده‌اند که این موضوع در مقالات پایان‌نامه‌های مرتبط با تأثیرات اقتصادی – اجتماعی بازارچه‌های مرزی به‌خوبی قابل مشاهده است که نشان‌دهندهٔ تکراری بودن موضوعات است و تنها تفاوت در نوع نمونه مورد بررسی بوده است که نقطه ضعف اکثر مقالات و پایان‌نامه‌ها محسوب می‌گردد. البته در این بین، خلاقیت‌هایی در زمینهٔ به‌کاربردن مدل‌های چندسطحی و استفاده از شاخص‌های جامع نیز به‌صورت محدود دیده می‌شود، اما جمع‌بندی روش‌ها و نتایج نشان‌دهندهٔ تکرار موضوعات بوده است.

چارچوب تحلیلی نتیجهٔ محقق از مطالعات نظری و نتیجهٔ تجربی به‌دست‌آمده است. این موضوعی است که به‌وسیلهٔ مدل تحلیلی مقدور می‌شود. بیش از ۷۰ درصد مطالعات بررسی-شده وضعیت شفافی از نظر چارچوب تحلیل داشتند و سطح کیفیت ظاهری این مقالت به‌خوبی نشان می‌دهد. به اعتقاد برخی از محققان ساخت مدل بازارچهٔ مرزی و تأثیرات آن بر مناطق مرزی از مهم‌ترین الزامات برای جمع‌آوری داده‌های غنی محسوب می‌گردد. این تحقیق

نشان داد که سه بعد اقتصادی، اجتماعی و توسعهٔ پایدار در بیش از ۷۰ درصد مقالات موردتوجه محققان قرار گرفته است و نگاه تک‌بعدی در این مطالعات جریان دارد.

مرسوم است که در مقالات علمی، همواره فرضیه‌ها و پرسش‌های تحقیق ارائه گردد. نتایج پژوهش نشان داد که این موضوع در مقالات چندان مورد توجه قرار نگرفته است. این مسئله با عدم آگاهی خواننده نسبت به مسیر تحلیل‌های آماری همراه بوده است.

محدودیت منابع مالی و زمانی محققان، یکی از عوامل تأثیرگذار برای انتخاب نمونهٔ آماری و تقلیل تعداد نمونه‌ها بوده است. این عمل سبب شده است تا محققان بتوانند بر تعدادی نمونه به‌عنوان نمایندهٔ جامعه تمرکز نمایند و از کیفی‌شدن نتایج اطمینان پیدا نمایند. نتایج این تحقیق نشان داد که نزدیک به ۷۰ درصد تحقیقات فاقد استدلالی واضح و آشکار برای چرایی انتخاب تعداد و حجم نمونهٔ مورد مطالعه بوده‌اند. هرچند به‌صورت قطع در کارهای پژوهشی کمتر این عدم توجه قابل مشاهده و بررسی است. البته باید به این نکته نیز توجه نمود که انتخاب نمونهٔ زیاد و کم، هر دو برای تحقیق و نتایج آن تهدید محسوب می‌گردند و باعث ازدست‌رفتن نتایج با اهمیت می‌شود؛ بنابراین انتخاب حجم نمونه، یکی از مهم‌ترین عوامل کیفیت مقالات و پایان‌نامه‌ها محسوب می‌شود که وابسته به جامعهٔ تحقیق و نیازهای پژوهش است. محققان مختلف، دارا بودن حداقل ۳۰ و حداکثر ۵۰۰ نمونه را در پژوهش‌های میدانی توصیه نموده‌اند. بررسی تحقیقات میدانی این مقاله نشان داد که انتخاب حجم نمونه در وضعیت قابل قبولی قرار دارد.

به‌عنوان نتیجه می‌توان بیان نمود که تحقیق حاضر بر اساس روش فراتحلیل صورت گرفته است، و به دنبال بررسی روش‌شناسی و نتایج تحقیقات فارسی به زبان فارسی در مقالات علمی – پژوهشی، غیرعلمی – پژوهشی و پایان‌نامه بوده است. این تحقیق نشان می‌دهد که بازارچهٔ مرزی بیشتر توسط محققان به‌صورت کمی و از طریق تحلیل‌های آماری مورد بررسی قرار گرفته‌اند و بیشتر بر مبنای نظریات توسعهٔ منطقه‌ای چون مرکز – پیرامون، قطب رشد، کریستالر و ... بوده است، در حالی که بحث بازارچهٔ مرزی باید بر اساس نظریات و دیدگاه-های مرتبط با مدیریت و کنترل مرز چون بلیک، سافر، هاوس و ... بررسی شوند. به نظر می-رسد استفاده از روش‌های کیفی مسیر ساخت پژوهش‌های جدید و متفاوتی را برای محققان

در آینده فراهم خواهد آورد. ضعف عمومی تحقیقات تک‌بعدی موضوعات، تکیهٔ وافر بر بعد اقتصادی – اجتماعی بازارچهٔ مرزی می‌باشد، درحالی‌که سایر ابعاد و تقویت آنان نیز می‌تواند در تحقیقات موردتوجه قرار گیرد. از سویی دیگر، اندیشهٔ بیشتر در مبانی جامعه‌شناختی بازارچهٔ مرزی برای استخراج مدل‌های بهتر توصیه می‌گردد. تحقیقات نشان داد که میان پژوهشگران توجه خیلی خوبی به تمایز میان شاخص‌های عینی و ذهنی وجود ندارد که این امر در نتایج به‌خوبی قابل مشاهده می‌باشد. به نظر می‌رسد فقدان تحقیقی که تمامی شاخص-های موردنظر در ارتباط با بازارچهٔ مرزی را در خود جای دهد به‌خوبی احساس می‌گردد. یکی از مهم‌ترین بخش‌های مطالعات فراتحلیل استفاده از نتایج آماری تحقیقات و جمع‌بندی نتایج به شکلی جامع و پایدار است. سختی برقراری ارتباط با نگارندگان مقالات برای دریافت داده‌های منتشرشده، عدم هم‌خوانی روش‌های به کار گرفته شده و نبود قابلیت ادغام و یکپارچه‌سازی نتایج، مشکلات اصلی انجام فراتحلیل است؛ بنابراین توصیه می‌شود مجلات علمی – پژوهشی یا متولیان مؤثر، استانداردهایی را به‌صورت تشویقی یا اجباری برای پژوهشگران مطرح نمایند تا تجمیع نتایج مطالعات آتی مقدور گردد.

کتاب‌نامه

۱. اسماعیل‌زاده، خ. (۱۳۹۲). *ارزیابی اثرات ایجاد بازارچه‌های مرزی بر توسعهٔ اقتصادی روستاهای پیرامون آن‌ها، نمونهٔ موردمطالعه: دهستان ننور، شهرستان بانه* (پایان‌نامهٔ منتشرنشدهٔ کارشناسی‌ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی). دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

۲. افراسیابی، ع. (۱۳۹٦). تحلیل و بررسی چالش‌های بازارچه‌های مرزی در ایران (مطالعهٔ موردی بازارچه‌های مرزی استان بوشهر). *فصل‌نامهٔ‌علمی – پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، *۱* (۱۰)، ۳۵۳-۳۳۳.

۳. امیرزاده، ر.، امانی، م.، و خجسته، م. (۱۳۹٦). نقش عوامل محیطی در امنیت و توسعهٔ پایدار مرزها (مطالعهٔ موردی: مرز شیروان با ترکمنستان در استان خراسان شمالی). *فصل‌نامهٔ دانش انتظامی خراسان شمالی دفتر تحقیقات کاربردی فا. ا. خراسان شمالی*، *۱٦* (٤)، ۷٦-٦۱.

٤. آسایش، ح.، و کوچکی‌نژاد، ف. (۱۳۸٤). سازماندهی فضایی روستاها از دیدگاه جغرافیای کاربردی (مطالعهٔ موردی: شهرستان صومعه‌سرا). *فصل‌نامهٔ جغرافیایی سرزمین*، ٦ (۲)، *۱-۱۲*.

۵. پاشالو، ا.، زهدی، م.، دلشاد زاده ج.، و پاشالو، ا. (۱۳۹۳). بررسی تطبیقی آثار بازارچه‌های مرزی در توسعهٔ نواحی مرزی بازارچه‌های مرزی رازی و سرو. *فصل‌نامهٔ علمی -ترویجی دانشکدهٔ علوم و فنون مرز، ۹*(۳)، ۹۰-۱۲۰.

٦. داداش‌پور، ه.، و آراسته، م. (۱۳۹۷). تحلیل روابط فضایی میان بندرهای جنوبی ایران و شهرهای پس‌کرانه منطقه‌ای: *آمایش سرزمین، ۲*(۱۰)، ۲۲۳-۱۹۳.

۷. رومینا، ا.، پورعزیزی، ع.، و بایزی، ط. (۱۳۹۷). تأثیر مبادلات اقتصادی در توسعهٔ شهرهای مرزی (مطالعهٔ موردی شهر پیرانشهر). *مجلهٔ پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ٤*(۵۰)، ۱۰٦۵-۱۰٤۹.

۸. زبردست، ا.، و حاجی‌پور، خ. (۱۳۸۸). تبیین فرایند شکل‌گیری، تکوین و دگرگونی مناطق کلان‌شهری. *پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ٦۹*(٤۱)، ۱۲۱-۱۰۵.

۹. زبردست، ا.، و رحمانی، ج. (۱۳۹۵). تحلیل الگوی سطح‌بندی نظام شهری استان زنجان و ارائهٔ الگوی بهینهٔ نظام شهری. *فصل‌نامهٔ علمی - پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱*(۷)، ۱٦۱-۱٤۳.

۱۰. زرقانی، ه.، اعظمی، ه.، و علمدار، ا. (۱۳۹۲). بررسی و تحلیل بازتاب‌های سیاسی فضایی بازارچه‌های مرزی (نمونهٔ موردی بازارچه‌های مرزی استان خراسان جنوبی با تأکید بر بازارچهٔ مرزی ماهیرود). *همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت*. اردیبهشت، دانشگاه بیرجند.

۱۱. زیاری، ک.، سرخ‌کمال، ک.، زنجیری، م.، و کرمی، م. (۱۳۹۰). نگرشی تحلیلی بر نظریهٔ قطب رشد در توسعهٔ منطقه‌ای، مطالعهٔ موردی: استان خراسان رضوی. *فصل‌نامهٔ آمایش محیط، ۱۷*(۵)، ۲٤-۱.

۱۲. سرایی، م ح.، و پورمحمد، ا. (۱۳۹۱). ارزیابی کنش متقابل حوزه‌های نفوذ شهری در شبکهٔ شهری استان آذربایجان شرقی (با استفاده از مدل جاذبه و روش تحلیل جریان‌ها). *فصل‌نامهٔ تحقیقات جغرافیایی، ۲*، ۷٦-۵۷.

۱۳. سعیدی، ع. (۱۳۹۱). مفاهیم بنیادین در برنامه‌ریزی کالبدی - فضایی (بخش دوم). *برنامه‌ریزی کالبدی - فضایی، ۳*(۱)، ۲٤-۱۱.

۱٤. سعیدی، ع.، اسماعیل‌زاده، خ.، و عبدالله‌پور، ج. (۱۳۸۸). بررسی جامعه‌شناختی اقتصادی بازارچه-های مرزی (مطالعهٔ موردی: بازارچه‌های مرزی سردشت و پیرانشهر). *فصل‌نامهٔ علوم اجتماعی، ۱۲*(٤۵)، ۱۳۳-۹۳.

۱۵. شفیعی، س.، شفیعی، م. ع.، و کاظمیان، غ. (۱۳۹۱). فراتحلیل روش و نتایج پژوهش‌های کیفیت زندگی شهری در ایران. *جامعه‌شناسی کاربردی، ۲*(۲٤)، ٤۰-۲۱.

۱٦. طالب، م.، و عنبری، م. (۱۳۸۷). *جامعه‌شناسی روستایی ابعاد تغییر و توسعه در جامعهٔ روستایی ایران* (چاپ دوم). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۱۷. طیب‌نیا، ه.، و منوچهری، س. (۱۳۹۵). نقش بازارچه‌های مرزی در توسعهٔ اجتماعی و اقتصادی نواحی روستایی مورد: روستاهای بخش خاو و میرآباد شهرستان مریوان. *فصل‌نامهٔ اقتصاد فضا و توسعهٔ روستایی*، *۱*(٥)، ۱۷۲–۱٤۷.

۱۸. عبده‌زاده، س.، و فتح‌اللهی، س. (۱۳۹٤). بازارچه‌های مرزی و احساس امنیت اقتصادی -اجتماعی روستائیان مرزنشین، موردمطالعه: بازارچه‌ها و روستاهای مرزی شهرستان. *فصل‌نامهٔ علمی–پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی*، *٤۳*(٦)، ٦٦–۳۷.

۱۹. عنبری، م.، و ملاکی، ا. (۱۳۹۰). بررسی آثار اجتماعی قطب‌های رشد صنعتی بر توسعهٔ پایدار محلی (مطالعهٔ موردی قطب رشد صنعتی عسلویه). *فصل‌نامهٔ توسعهٔ روستایی*، *۲* (۳)، ۱۰٦–۸۷.

۲۰. عندلیب، ع.، مطوف، ش. (۱۳۸۸). توسعه و امنیت در آمایش مناطق مرزی ایران. *فصل‌نامهٔ باغ نظر*، ٦ (۱۲)، ۷٦ –٥۷.

۲۱. قنبری، ا.، تقی‌زاده، ا.، و احمدپور، ا. (۱۳۹٦). *بررسی نقش بازارچه‌های مرزی باشماق در توسعهٔ شهرستان مریوان* (پایان‌نامهٔ منتشرنشدهٔ کارشناسی‌ارشد دانشکدهٔ برنامه‌ریزی و علوم محیطی گروه پژوهش‌های جغرافیایی). دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

۲۲. کامران، ح.، محمدپور، ع.، و جعفری، ف. (۱۳۸۷). تحلیل کارکرد بازارچهٔ مرزی باجگیران. نشریهٔ *علمی – پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران*، *۱۹–۱۸* (٦)، ۲٥–۷.

۲۳. کلانتری، خ. (۱۳۸۰). *برنامه‌ریزی توسعهٔ منطقه‌ای تئوری و تکنیک‌ها*. تهران: انتشارات خوش‌بین.

۲٤. کهنه پوشی، ه.، و جلالیان، ح. (۱۳۹۲). تأثیر قاچاق کالا بر اقتصاد روستاهای مرزی (نمونهٔ موردی: بخش خاو و میرآباد – مریوان). *جغرافیا و توسعه*، ۳۲(۱۱)، ۷٥–٦۲.

۲٥. لطیفی، غ. (۱۳۸۸). نگاهی اجمالی به تعدادی از تئوری‌های مکانی در برنامه‌ریزی منطقه‌ای. *فصل-نامهٔ علوم اجتماعی*، *۲۰* (٤)، ۱۰۹–۱۰٤.

۲٦. محمدی یگانه، ب.، مهدی‌زاده، ع.، مهدی‌زاده، ع.، و چراغی، م. (۱۳۹۱). ارزیابی اثرات اقتصادی بازارچهٔ مرزی مهران بر توسعهٔ نواحی روستایی (مطالعهٔ موردی دهستان محسن‌آباد). *نشریهٔ تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، *۲٥* (۱۲)، ۷۹–٦۹.

۲۷. مختاری هشی، ح.، مؤمنی، م.، و باقری، م. (۱۳۹۳). تدوین راهبردهای آمایش مناطق مرزی (مطالعهٔ موردی: مرزهای شرقی کشور). *فصل‌نامهٔ تحقیقات جغرافیایی*، *۳*(۲۹)، ۲٥٤–۲۳۷.

۲۸. مظفری، غ.، و دوستی، م. (۱۳۹۰). ارزیابی و مکان‌گزینی پارک‌های درون‌شهری منطقهٔ ۱ یزد با استفاده از روش بولین و روش دلفی در سیستم اطلاعات جغرافیایی. *فصل‌نامهٔ پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ٤(٤٤)، ۷۸–٦٥.

۲۹. موسوی، م. ن. (۱۳۸۸). *تحلیل کارکرد مرز بر ساختار فضایی شهرهای مرزی، نمونهٔ موردی استان آذربایجان غربی* (رسالهٔ دکتری منتشرنشدهٔ رشتهٔ جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری). دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

30. Chen, X. (2006). Beyond the reach of globalization: China’s border regions and cities in transition. In F. Wu (Ed.), *Globalization and the Chinese city* (pp. 21-46). London: Routledge.
31. Dobler, G. (2014). Borderland actors: A typology and a conceptual framework. Paper presented at *the Association of Borderlands Studies (ABS) World Conference*, June 9, Joensuu.
32. Nebuhr, A. (2005). *The impact of EU enlargement on European border regions*. Discussion Paper, No. 330, Hamburg Institute of International Economics (HWWA), Hambur
33. Niebuhr, A., & Stiller, S (2002). *Integration effects in border regions: A survey of economic theory and empirical studies*. HWWA Discussion Paper, Hamburg Institute of International Economics.
34. OICU. (2005). *Report on cross border activities of market intermedlares in emerging markets*. Report on cross-border activities of market intermediaries in emerging markets. Emergining markets committe of the internatinal organization of securities commission.
35. Speidell, L. (2011). *Frontier market equity investing: finding the winners of thefuture*. The Research Foundation of CFAInstitute, Frontier Market Asset Management.
36. Topaloglou, L., & Petrakos, C (2006). The new economic geography of The Northern Greek Border regions. Paper Presented at *the 46th congress of theEuropean Regional Science Association*, 26-28 August, Volos.
37. Troebst, S. (2010). Border theories in early modern Europe. *Eingeordnet Unter*, *6*(13), 3-12.
38. Walther, O. (2014). Borders, cross-border cooperation and freedom of movement in the Sahara-Sahel. In L. Bossard (Ed.), *An atlas of the sahara-sahel: Geography, economics and insecurit*y. Paris: Organisation for EconomicGrowth and Development.